

existují. Na to ostatně poukazuje i kolísající terminologie a mnohoznačné definice, v nichž je stále vedle forem přítomný jako určující obsah (sociologie prý má např. znát síly, vztahy a formy k předmětu, díky nimž se lidé sdružují, zespolečenšují [vergesellschaften]). Opakují, netýká se to jenom terminologie; nemám nic proti tomu, bude-li se formou nazývat systém stran, konkurence, dělba práce atd., protože se nacházejí v různých sociálních oblastech; pouze se nesmí chápat „čistota“ těchto forem v Kantově smyslu. Problém spočívá totiž v tom, že jsou rozlišovány různé sociální oblasti a kategorie (stát-církev atd.) a mnoho záleží na výchozích bodech tohoto rozlišení; pozorujeme-li pak, že např. strany vznikají nejen ve státě, nýbrž i v církvi, v literatuře a jinde, pak zde přece působí, jak říká sám Simmel, jisté síly – proč tedy tolik zdůrazňovat formu? Simmel vymezuje sociální *obsah* jako zájem, účel, motiv (na jiném místě též jako pud – i zde vymezení kolísá), formy jako „formu nebo druh vzájemného působení [Wechselwirkung] mezi individui, skrze něž nebo v jehož podobě se uskutečňuje onen obsah společenské skutečnosti.“ Simmel si vůbec nevšímá, jak se dosahuje nějaké podoby druhu nebo formy – já tedy pouze zdůrazňuji, že právě mezi druhem a formou je veliký rozdíl a že se skutečně jedná o různé druhy zespolečenštění [Vergesellschaftung].

O tom, jak se Simmel nemůže vyvázat z kantovského pojetí formy a obsahu, nalezne pozorný čtenář mnohé doklady v kolísajícím, někdy se vzájemně korigujícím nebo doplňujícím vymezení pojmů. Právě jsem doslova uvedl větu, v níž je řečeno, že sociální obsah se uskutečňuje prostřednictvím nebo v určitých formách; mezi *prostřednictvím* nebo v je samozřejmě veliký rozdíl, zvláště když čteme o několik stran dále, že formy ani tak zespolečenšťování a sdružování *neovlivňují*, jako jimi v daleko větší míře *jsou*.

Sociologie je podle Simmela obecnou vědou, obecnou sociologií; jako taková se chová k sociologickým speciálním vědám jako se chová geometrie k fyzikálně-chemickým vědám o materii – tedy opět Kant bez dostatečného zdůvodnění, neboť vztah sociologie, řekněme např. k národnímu hospodářství, je vskutku zcela jiný než je vztah geometrie k chemii a fyzice. Nechci zde noetickými prostředky zkoumat, proč Simmel vyzdvihuje zrovna geometrii (a ne aritmetiku!). Je prostě nesprávné tvrdit, že by sociologie přenechávala podobně jako geometrie zkoumání obsahů ostatním vědám. Vztah mezi geometrií a chemií (myslí se tím snad geometrie zabývající se polohou atomů?) je zcela jiný než vztah sociologie k národnímu hospodářství a k ostatním sociálním speciálním vědám. Je-li sociologie „obecnou“ vědou oproti svým vlastním „speciálním vědám“, pak není geometrie k fyzice a chemii, resp. k „fyzikálně-chemickým vědám o materii“ v analogickém vztahu nějaké obecné vědy k vlastním speciálním vědám. To vidí každý, kdo se podívá podrobněji na vzájemný vztah těchto věd.

Simmel se díky svým východiskům dostává v sociologii až k tomu, že pokládá otázku zákonů nebo pojmového uchopení jedinečných historických běhů [Verläufe] za irelevantní. Vyjadřuje se v tom smyslu, že nezbytnost tohoto rozhodnutí se „naprosto netýká“ vymezení jeho problému: jestliže budeme posuzovat obsah, můžeme se vyslovit pro hledání zákonitostí, budeme-li klást důraz na formu, postačí nám výklad pojmů. Výklad pojmů [Begrifflichmachen] – již sám tento termín dokazuje, že Simmel tuto otázku chápe jinak než Windelband nebo Rickert; Simmel klade důraz na „smysl“, „sociologický smysl“ společenských obsahů – vždy znova musí nolens volens obětovat kantovskou formu sociálním obsahům.

Z metodologického hlediska je významný vztah psychologie k sociologii. Ustavení a vymezení pojmů zespolečenšťujícího, socializujícího vlivu změny samozřejmě vyža-